

Перегомова

Я маю для тебе кілька дрібничок, мій Постійний Читачу. Поглянь, ось вони, лежать перед тобою в місячному сяйві. Але перш ніж ти розди-вишися рукотворні скарби, які я збираюся продати, може б, ми трохи поговорили про них? Що скажеш? Розмова не забере багато часу. Сідай-но біля мене. І давай, совайся ближче. Я ж не кусаюся.

Хоча... ми ж бо знаємо одне одного віддавна, і, я сподіваюся, тобі відомо, що це не зовсім правда.

Хіба ж ні?

I

Ти здивуєшся, — принаймні я гадаю, що здивуєшся, — коли я скажу, як багато людей запитують, чому я досі пишу оповідання. Причина доволі проста: написання цих оповідок робить мене щасливим, адже мое покликання — розважати. Я не вмю добре грати на гітарі й узагалі не вмю витанцювувати чечітку, але розважати — вмю. Тож це я і роблю.

За своєю природою я романіст, запевняю тебе. По-справжньому люблю довгі історії, що занурюють у себе автора та читача. Історії, де вигадка може обернутися на майже реальний світ. Якщо книга досягає свого, то в автора з читачем не просто інтрижка: вони одружуються один з одним. І коли я отримую листи від читача, який пише, що йому або їй було шкода, коли «Протистояння» чи «11/22/63» закінчилися, відчуваю — книга досягла свого.

Проте часом ти переживаєш коротке, але дуже яскраве враження, і про нього також є що сказати. Це може бути щось бентежне або навіть шокуюче, немов вальс із незнайомцем, якого ніколи більше не побачиш, чи поцілунок у п'їтмі, або ж напрочуд гарна старовинна дивовижа на дешевій ковдрі посеред ярмарку. І справді, коли всі мої історії зібрані, я почуваюся вуличним торговцем, але таким, що виносить свій крам лише опівночі. Розкладаю свій асортимент, запрошуючи читача — тобто тебе — обрати щось для себе. Але я завше роблю необхідне застереження: будь обережним, дорогенький, адже певні речі тут дуже небезпечні. У деяких із них ховаються жахіття, про які ти не можеш не

думати, коли сон ніяк не йде, — і ти помічаєш прочинені двері шафи, хоча точно їх зачиняв.

II

Якби я сказав, що мене завжди тішить сувора дисципліна, якої вимагають короткі прозові форми, то збрехав би. Для коротких оповідань необхідні своєрідні акробатичні навички, які виробляються внаслідок втомливої практики. *«Легке читання — продукт важкого письма»*, — кажуть деякі вчителі, і це правда. Фальш, яку можна не помітити в романі, стає абсолютно очевидною в оповіданні. Сувора дисципліна необхідна. Автор має притлумлювати в собі бажання звернути у якийсь мальовничий провулок — він має їхати по головній.

Я ніколи так сильно не відчуваю обмеженості власного таланту, як тоді, коли пишу оповідання. Борюся з відчуттям власної неповноцінності, із причаєним глибоко в душі страхом, що мені не вдасться прибрати прірву між чудовою ідеєю та практичною реалізацією її потенціалу. Врешті-решт, будьмо чесні: кінцевий продукт ніколи не є настільки ж гарним, як та блискуча ідея, що виринула з підсвідомості одного дня разом із лихоманливою думкою: *«Чуваче! Ти таки маєш написати це правильно»*.

Гадаю, часом результат справді гарний. А раз на сто років він буває навіть кращим, ніж початкова задумка. Люблю, коли таке трапляється. Головний виклик — пірнути в бісову історію, і я вважаю, що саме через це багато потенційних письменників з чудовими ідеями так ніколи насправді й не візьмуться за ручку, не почнуть гатити по клаві. Дуже часто це нагадує спробу завести машину в холодний день. Спершу мотор навіть і не думає гарчати — лише стогне. Але якщо ви не здаватиметеся (а батарея не здохне), двигун почне... працювати через раз... а за мить уже ревтиме на повну.

Деякі оповідання були миттєвим спалахом натхнення («Літній грім» — одне з них). Я написав їх одним нападом, навіть відволікшись від роботи над романом. Решта, наприклад «Вісімдесят перша миля», десятиліттями терпляче чекали на свою чергу. Тим не менш чіткий фокус, необхідний для написання гарного оповідання, ніколи не змінювався. Коли ти пишеш роман, то наче граєш у бейсбол: гра може тривати рівно стільки, скільки потрібно, хай навіть двадцять інінгів. Написання коротких оповідань нагадує гру в баскетбол або футбол: ти граєш проти часу так само, як і команда суперників.

Коли мова заходить про написання прози, великої чи малої, процес навчання ніколи не закінчується. Я можу бути Професійним Письменником, коли заповнюю податкову декларацію, але щодо мистецтва, то

я досі тільки вивчаю своє ремесло — я все ще amator. Усі ми такі. Кожного дня, коли ти пишеш, ти вчишся і з усіх сил пнешся зробити щось нове. Халтура не пройде. Ніхто не може збільшити свій талант — його відміряють певними порціями, — але можна вберегти талант від зменшення. Принаймні мені подобається так думати.

Агов! Я досі люблю писати.

III

Тож ось мій крам, любий Постійний Читачу. Цієї ночі я продаю всього потрошку — монстра, який схожий на машину (відлуння «Кристіни»¹), чоловіка, що здатен вбити тебе, написавши твій некролог, електронну книжку, що відчиняє двері до паралельних світів, і те, що популярне в усі часи, — кінець людства. Я люблю продавати все це, коли решта торговців давно пішли додому, коли вулиці вже спорожніли і холодне марево місяця пливе над міськими каньйонами. Тоді я розгортаю *свою* ковдру та викладаю *своє* добро.

Усе, годі розмов. Можливо, ти вже хочеш щось купити, так? Усе, що ти бачиш, — рукотворне, і я люблю кожну дрібничку. Я люблю продавати їх, адже вони були створені саме для тебе. Можеш спокійно оглянути їх, але будь пильним.

Найкращі з них мають зуби.

6 серпня 2014 року

¹ «Christine» (1983) — фільм за однойменним романом Стівена Кінга про машину з характером смертельно ревнивої жінки.

Коли мені було дев'ятнадцять і я вчився в університеті штату Мейн, то нерідко їздив з Ороно до містечка Дурхем, яке часто з'являється в моїх творах під назвою Гарлоу. Я їздив туди на вихідних, раз на три тижні, щоб зустрітися зі своєю дівчиною... і, так уже сталося, з матір'ю. Я водив універсал «Форд» шістдесят першого року: шестициліндровий двигун і три ручні передачі (якщо не знаєте, що це, — спитайте татка). Пошарпана машина дісталася мені від мого брата Девіда.

У ті дні на I-95 було менше машин, а на деяких відрізках траса практично порожніла після Дня Праці, коли люди поверталися з літа до своїх повсякденних життів. А ще, звісно ж, жодних мобільних телефонів. Якщо щось ламалося, було два варіанти: або ви це лагодите самі, або чекаєте на доброго самарянина, який зголоситься підкинути вас до найближчого гаража.

Протягом цих ста п'ятдесяти мильних поїздок в мені виник особливий страх перед вісімдесят п'ятою милею, яка була невідомо де між Гардинером та Льюїстоном. Я не сумнівався — якщо мій старенький «Форд» гигнеться, то це станеться саме тут. Я уявляв, як він скорчиться на узбіччі, самотній та покинутий. Чи хтось зупиниться, аби переконатися, що з водієм усе гаразд? Чи не розтягнувся він, бува, на передньому сидінні, конаючи від серцевого нападу? Звісно, що зупиниться. Добрі самаряни є скрізь, особливо серед мешканців глушини. Такі зазвичай дуже відповідальні.

Але що, якби мій універсал був самозванцем? Страхітливою пасткою для надто довірливих людей? Я подумав, що з цього можна було б зробити хорошу історію, і написав її. Назвав «Вісімдесят п'ята миля». Відтоді я ніколи не переписував і не публікував це оповідання, бо загубив його. Я тоді частенько закидався колесами та багато чого губив. Час від часу навіть власну голову.

Перенесімося вперед на сорок років. Хоча у двадцять першому столітті відрізок I-95, що перетинає Мейн, постійно перевантажений, а все ж після Дня Праці машин суттєво менше. А скорочення бюджету змусило штат позачиняти значну кількість зон відпочинку. Автомобільна заправка з «Бургер Кінгом» (де я ум'яв не один бургер) біля з'їзду на Льюїстон

є однією з них. Вона так і стояла там, покинута всіма, з перекритими в'їздом і виїздом, і ставала все похмурішою й занедбанішою. Від суворих зим парковка вкрилася тріщинами, і будяки полізли крізь розколини.

Якось, проїжджаючи повз це місце, я пригадав свою стару історію і вирішив наново написати її. Оскільки покинута зона відпочинку розташовувалася південніше, ніж та моторошна вісімдесят п'ята миля, довелося змінити назву. А все решта, гадаю, не змінилося. Та оаза на магістралі може зникнути — як зникли старий універсал «Форд», дівчина та багато шкідливих звичок, — але лишається історія. Одна з моїх улюблених.

Вісімдесят перша миля

1. Піт Сіммонс («Гаффі» 2007)

— Тобі не можна їхати, — сказав йому старший брат.

Джордж говорив стишеним голосом, хоча решта його друзів — ватага сусідських дванадцяти- та тринадцятирічок, які іменували себе Сракаженими Рейдерами, — перебували аж ген у кінці кварталу, чекали на Джорджа. Не вельми-то й терпляче.

— Це надто небезпечно.

Піт заперечив:

— Я не боюся.

Говорив він досить упевнено, хоча *таки* боявся, трошки. Джордж із друзями намірився до того піщаного кар'єру, що за галявиною для боулінгу. Там вони бавитимуться в гру, яку придумав Нормі Теріо. Нормі був ватажком Сракажених Рейдерів, а гра та називалася «Парашутисти з Пекла». До краю гравійної ями там вів роз'їжджений путівець, і гра полягала в тім, щоб з відчайдушним криком «*Рейдери рулять!*» промчати ним на повній швидкості на своєму веліку і наприкінці викинутися з сідла. Звичайно, глибина падіння становила футів із десять і випробувана зона приземлення була м'якою, але рано чи пізно хтось мусив приземлитися замість піску на гравій і, можливо, зламати собі руку або гомілку. Навіть Піту це було ясно (хоча він нібито розумів, чому це посилює привабливість такої розваги). Тоді про все дізнаються батьки й Парашутистам із Пекла настане кінець. Тим не менш поки що ця гра — у яку, звісно, грали без шоломів — тривала.

Проте Джордж був достатньо розсудливим, щоб не дозволяти брату в неї грати; він-бо мусив дбати про Піта, поки їхні батьки були на роботі.

Якщо Піт знівечить свого «Гаффі»¹ в гравійній ямі, Джорджа, радше за все, буде покарано тижневим відстороненням від польотів — сидінням удома. Якщо його менший братик зламає собі руку, це потягне й на місяць. А якщо — боронь Боже! — постраждає шия, Джордж гадав, йому доведеться нудитися у своїй спальні, аж поки він не поїде до коледжу. Крім того, він любив цього малого сцикуна.

— Просто потусуйся тут, — сказав Джордж. — Ми повернемося за пару годин.

— Потусуватися з ким? — перепитав Піт. Тривали весняні канікули, і всі його друзі, ті, яких мати мала звичку називати «відповідного віку», схоже, перебували деінде. Парочка з них поїхали до Орlando в «Дісней Ворлд»², і, коли Піт про це думав, його серце наповнювалося заздрощами й ревнощами — ганебне вариво, але чудернацьки смаковите.

— Просто потусуйся, — повторив Джордж. — Зайди он до крамниці, чи ще щось. — Він порився в себе в кишені й видобув пару пом'ятих банкнот. — Ось трохи вашингтонів³.

Піт подивився на них:

— Господи-Йсусе, я куплю собі «Корвет»⁴. А може, й два.

— Поквапся, Сіммонсе, а то ми вирушимо без-те-бе-бе! — заволав Нормі. — Гайда!

— Їду вже! — гукнув Джордж у відповідь. А потім стиха до Піта: — Бери гроші й не будь вередливим шмаркачем.

Піт узяв гроші.

— Я навіть приніс збільшувальне скло, — сказав він. — Хтів був показати їм...

— Усі вони той дитячий фокус бачили вже тисячу разів, — перебив Джордж, але, побачивши, як підібгалися Пітові губи, спробував пом'якшити удар. — Крім того, поглянь на небо, недотепо. Ти не зможеш запалити вогонь хмарного дня. Тусуйся. Ми пограємо в комп'ютерний «Морській бій» чи ще в щось, коли я повернуся.

— Окей, сцикло! — зарепетував Нормі. — Прощай-бувай, мастурбаторе!⁵

¹ «Huffy» — бренд велосипедів, які випускала третя за потужністю на американському ринку однойменна корпорація (1887—2004).

² Orlando — місто у Флориді, поблизу якого з 1971 р. діє найбільший у світі розважальний парк «Disney World».

³ Зображення першого президента США міститься на однодоларовій банкноті.

⁴ «Chevrolet Corvette» — дорогий спортивний автомобіль, модифікації якого випускаються з 1953 року.

⁵ Перекручений жартівливий вираз на прощання — фраза зі старовинної англійської лічилки, яку своєю піснею «See You Later Alligator» 1955 р. популяризував піонер рок-н-ролу Білл Гейлі (1925—1981).

— Я мушу їхати, — сказав Джордж. — Зроби мені ласку, не вскоч у халепу. Залишайся тут, неподалік.

— А може, ти зламаєш собі хребта й залишишся паралізованим на хер на все життя, — промовив Піт... а потім поспішливо поплював собі між двох розчепірених пальців, щоб зняти наврочення. — *Щастя!* — гукнув він услід брату. — *Стрибни найдали!*

Джордж махнув рукою у відповідь, але не озирнувся. Він навстоячки крутив педалі власного велосипеда, великого старого «Швина»¹, що його обожнював, але не міг на ньому їздити Піт (він був спробував одного разу і завалився вже на половині їхньої під'їзної алеї). Піт дивився, як брат набирає швидкість, проминаючи квартал приміських будинків в Оберні², наздоганяючи своїх друзанів.

А потім Піт залишився на самоті.

* * *

Діставши із сідельної сумки збільшувальне скло, він наставив його собі на руку, але цятки світла не було і зовсім не пекло. Піт зажурено подивився на низькі хмари і поклав скло назад. То була добра лінза, «Річфорт»³. Подарована йому на минуле Різдво, у поміч для його практичної природничої роботи «мурашина ферма».

«Вона опиниться в гаражі, збиратиме на собі пил», — сказав був тоді його батько, та, хоча проект «мурашина ферма» завершився ще в лютому (Піт зі своєю партнеркою Теммі Вітем отримав оцінку «А»), Пітові досі не набридло це збільшувальне скло. Зокрема, він залюбки пропалював дірки в шматках паперу на задньому подвір'ї.

Але не сьогодні. Сьогодні день простягнувся попереду, немов якась пустеля. Він міг піти додому й дивитися телевизор, але батько заблокував усі цікаві канали, коли з'ясував, що Піт качає собі «Підпільну імперію», де повно старосвітських гангстерюг та голих цицьок⁴. Подібний блок було встановлено й на Пітовому комп'ютері, і він досі не вирахував якогось обхідного шляху, хоча зуміє; це лише питання часу.

Отже?

— Отже, що? — промовив він тихим голосом і почав натискати на педалі, неспішно прямуючи до кінця Мерфі-стрит. — Отже... курва... що?

¹ «Schwinn» — найпопулярніший у США бренд велосипедів, які випускає заснована 1895 р. в Чикаго однойменна компанія.

² Auburn — засноване 1786 р. місто (23 тис. мешканців) у штаті Мейн, столиця округу Андроскоггін.

³ «Richforth Electronics Company» — китайська компанія, що виробляє різноманітні побутові прилади.

⁴ «Boardwalk Empire» (2010—2014) — історичний серіал про кримінальну систему Атлантик-Сіті, на якій зростав гральний бізнес в часи «Сухого закону» 1920-х років.

Занадто малий, щоб гратися в «Парашутистів із Пекла», тому що це занадто небезпечно. От паскудство. Хотілося б йому придумати щось таке, що доведе і Джорджу, і Нормі, і всім Рейдерам, що навіть малі діти можуть дивитися у вічі небезпе...

І тоді йому привіялася ідея, отак знічев'я. Він може дослідити покинуту відпочинкову зону. Пітові не вірилося, що великі хлопці знають про неї, бо про неї Пітові розповів один його одноліток, Крег Генйо. Той казав, що він був там з парою інших хлопчаків, десятирічок, минулої осені. Звичайно, все це могло бути брехнею, проте Піт так не думав. Крег тоді навів занадто багато подробиць, а він не з тих хлопців, які спроможні самі щось вигадати. Типу, трохи туполобий насправді.

Бодай з такою метою на думці Піт почав тиснути на педалі швидше. У кінці Мерфі-стрит він різко завернув ліворуч, на Гіацинтову. На хіднику там не було нікого, і жодних автомашин. Він почув виття пило-смока в Расігнолів, але, окрім цього, усі тут або спали, або були мертві. Піт гадав, що насправді всі на роботі, як і його власні батьки.

Він майнув прямо до Розвуд-терис, проминувши жовтий знак із написом: «СЛІПІЙ ЗАВУЛОК». На Розвуд стояло хіба що з дюжину будинків. У кінці цієї вулички містився сітчастий паркан. Поза ним були густі зарості чагарників та хиряві стовбури молодого деревостою. Наближаючись до тієї сітки (і абсолютно зайвого, прилаштованого до неї щита з написом «НЕПРОЇДЖА ВУЛИЦЯ»), він припинив крутити педалі й котився за інерцією.

Піт розумів — не дуже певно, — що, хоча він і вважає Джорджа та його друзів-рейдерів Великими Хлопцями (і, звісно ж, такими вважали себе й самі Рейдери), *насправді* ніякі вони не Великі Хлопці. Справдішні Великі Хлопці — це ті тінейджери-шибайголови, які мають водійські права і дівчат. Справдішні Великі Хлопці вчаться у старших класах середньої школи. Вони люблять випивати, курити траву, слухати геві-метал або гіп-гоп і довго цілуватися засмоктом зі своїми подружками.

А отже, далі відпочинкова зона.

Піт зліз зі свого «Гаффі» й огледівся довкола, аби переконатися, що за ним ніхто не спостерігає. Нікого там не було. Навіть докучливих близнючок Кросскіл, які в позашкільний час полюбили стрибати через скакалку (в тандемі) по всіх тутешніх околицях, не малося в наявності. Просто диво, як на Пітову думку.

Неподалік Піт чув постійне *шух-шух-шух* машин по шосе I-95¹, які прямували в Портленд або на північ — до Огасти².

¹ Interstate-95 — міжштатна автомагістраль завдовжки понад 3 тис. км, яка пролягає між Новою Англією та Флоридою.

² Portland — засноване 1633 р. найбільше місто (66 тис. мешканців) у штаті Мейн; Augusta — засноване 1754 р. місто (19 тис. мешканців), столиця штату Мейн.